

Posudek vedoucího diplomové práce

Hana Šťastná – Spánek v náruči antropologie: Sociální a kulturní kontext zúženého vědomí

Vedoucí práce: Tomáš Samek, Ph.D.

Diplomová práce Hany Šťastné se zabývá spánkem z několika hledisek. Snaží se mapovat a analyzovat spánkový diskurz, zaměřuje se na kontexty současného spánku a jeho historicky proměnlivou roli v souboru každodenních aktivit a usiluje o interpretaci spánku jako špióna, který podává svědectví o sociálních aktérech a jejich vztazích, o společnosti a své době. Cílům práce je věnována samostatná kapitola, přesto si po jejím přečtení čtenář není zcela jist, co je hlavní fokus díla. Tato nejistota nás provází po větší část textu, který i uvnitř jednotlivých kapitol přechází od jednoho tématu k druhému, aniž nám dává tušit, jaká je jednotící narativní linie. Práce je celkově nekoherentní a to považuji za její největší nedostatek. Není však nekoherentní na všech místech stejnou měrou, a proto je dobré probrat její strukturu.

Pokud jde o metodologii, používá autorka kombinaci přístupů, které se jí někdy více, někdy méně daří propojit v integrální celek: diskurzivní analýzu, biografickou metodu, zúčastněné pozorování, karnální sociologii, polostrukturované rozhovory a autoetnografii. Metodologická pasáž působí rozkolísaně, jako by si autorka nedovedla vybrat. Tenhle dojem je ještě silnější v kapitole věnované použitým teoretickým přístupům, jimiž jsou foucaultovská biomoc, koncept rizikové společnosti, medikalizace, antropologie těla a tělesnosti, medicínská antropologie a historiografie. Jejich volba není sama o sobě špatná, ale způsob podání je eklektický. Od kapitoly 3.2 se objevují konkrétní etnografické příklady, ne vždy je však jasný jejich kontext, chybí datace z terénního deníku.

Slibně začíná kapitola bezprostředně následující; vychází z autorčina dvouletého pobytu v terénu – ve spánkové laboratoři, kde působí jako zdravotní sestra. Detaily této kapitoly přesvědčivě dokládají obeznámenost autorky s terénem i odborným žargonem, který se tu používá; tahle pasáž obsahuje i několik dobrých genderových postřehů, byť opět načrtnutých jen letmo. Kapitola o spánkovém kongresu, jež diplomantka navštívila, působí na konci nedopovězeně, jako by byla utřata dřív, než dospěla k relevantnímu závěru. Dojmem nedopovězenosti a analytické nedotaženosti působí i bezprostředně následující kapitoly, navzdory pěkným místům,

jako je krátká, ale zdařilá úvaha o kalibraci a interpretaci výsledků vyšetření EEG, jemuž se podrobují klienti s poruchami spánku.

Obecně lze říct, že konkrétní etnografické příklady působí povětšinou přesvědčivěji než analytický rámec, do něhož jsou zasazovány. K silnějším místům práce patří třeba příběh autorčiny hypersomnické kamarádky, který je opatřen i přesvědčivou analýzou. Od kapitoly 5.2 se práce zlepšuje a působí celistvěji. Oceňuji autorčin smysl pro humor tam, kde líčí pokus disciplinovat vlastní rodinné příslušníky modrým světlem, i když mám za to, že i z téhle příhody by šlo vyvodit víc.

Jazyková úroveň práce je celkem slušná, i když to neplatí pro celý text: na několika málo místech se objeví vychýlení z vazby, nezvládnutá interpunkce nebo překlep. Za vážnější nedostatek považuji nesrozumitelnost některých formulací, jako třeba „touha existence normy spánku“ (s. 27.). V souhrnu však takových chyb není tolik, aby diskreditovaly celek práce.

Větší problém je v tom, že někdy si autorka odporuje. Třeba na s. 7 píše poněkud problematickou formulaci, že „spánkem se vracíme zpět k našemu živočišnému původu,“ ačkoli na mnoha jiných místech zdůrazňuje, že spánek pojímá především jako sociální konstrukt.

Pokud jde o zdroje, některé z nich cituje pouze pod čarou, ale nenajdeme je v závěrečné bibliografii – např. McElroy na str. 19.

Celkově práce působí jako vnitřně ne vždy dostatečně srostlá; je na ní patrný spěch, s nímž byla dokončována. Je spíš cenným prvním příspěvkem k danému námětu než opravdu důkladnou a zevrubně promyšlenou analýzou, ovšem obsahuje řadu dobrých postřehů. **Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji pro ni známku dobře.**